

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 2 (43)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2010

ББК 74.20

О - 59

УДК: 159: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 2 (43). — Рівне: РДГУ, 2010. — 116 с.

Збірник наукових праць містить статті які відображають теоретичні та практичні аспекти найважливіших проблем психологічної допомоги особистості.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 3 від 29. 10. 2010 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2010

Резюме. В статті розглядається категорія бесприютних дітей, які залишилися без присмотра, шляхи соціально-психологічної допомоги та реабілітації в дитячому притулку.

Summary. The article examines the category of neglected and homeless children, the ways of sociopsychological aid and rehabilitation in orphanage.

УДК 159.82: [645]

Ю.М. ЧАЛА

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ОСОБИСТІСНОГО ДОСВІДУ ПСИХОЛОГА ПІД ЧАС ТРЕНІНГОВОЇ РОБОТИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Резюме. В статті сформульовано основні вимоги до тих особистісних якостей майбутнього психолога, які безпосередньо впливають на ефективність практичної діяльності фахівця. Описано базові принципи, які покладено в основу психологічного тренінгу з метою розвитку особистісного досвіду психолога. Окреслено тренінгові методи, які використовуються в тренінгу розвитку особистісного досвіду практичного психолога.

Ключові слова: особистісні якості майбутнього психолога, особистісний досвід психолога, базові принципи психологічного тренінгу, тренінгові методи.

Розробляючи програму тренінгу, спрямовану на розвиток особистісного досвіду майбутніх психологів, ми виходили з розуміння людини як суб'єкта самовдосконалення та саморозвитку. Це орієнтувало нас на створення психологічної технології розвитку досвіду людини зокрема та особистості в цілому, здатної до прогнозування, цілеспрямованої самоактуалізації, самореалізації та суспільно-цінного самоствердження своєї внутрішньої позиції. Розвиток особистісного досвіду забезпечує ціннісно-сміслову опанування людиною буття, гуманізацію взаємовідносин суб'єкта й довкілля через актуалізацію чуттєвих переживань, розвиток власного "Я", духовно-естетичне збагачення ментальності особистості. Розвиток досвіду допомагає суб'єктові визначитись в майбутньому професійному житті, чітко усвідомити, чого людина бажає (свої цілі, життєві плани, ідеали), що вона собою являє (особистісні та фізичні властивості), на що вона здатна (свої можливості, нахили, здібності, таланти), що саме від неї очікує колектив, суспільство тощо.

Розвиток особистісного досвіду майбутнього фахівця передбачає, що провідною ціннісною орієнтацією у нього виступає прагнення актуалізувати власне "Я" не за рахунок уникнення труднощів, а шляхом вибору більш складних задач, які вимагають мобілізації особистісних ресурсів індивіда. Такий суб'єкт здатний займати активну життєву позицію, робити вільний вибір і нести за нього повну відповідальність, у разі здійснення будь-якої діяльності покладається лише на власні сили. Самостійність і, відповідно, самодостатність особистості передбачає її відносну незалежність від зовнішнього оточення. В той же час така незалежність означає, за висловом А. Маслоу, невідсутність поваги до "вимогливого характеру оточення", а можливість встановлення з ним таких стосунків, які вибудовувались би відповідно до планів і бажань самої особистості [4].

Отже, завданнями нашої статті стали:

1. Сформулювати основні вимоги до тих особистісних якостей майбутнього психолога, які безпосередньо впливають на ефективність практичної діяльності фахівця.

2. Описати базові принципи, які покладено в основу психологічного тренінгу з метою розвитку особистісного досвіду психолога.

3. Окреслити тренінгові методи, які використовуються в тренінгу розвитку особистісного досвіду практичного психолога.

Аналіз наукової літератури з проблеми психологічного змісту професійних задач діяльності спеціаліста у системі суб'єкт-суб'єктних стосунків [1–3, 5] дає можливість сформулювати основні вимоги до тих особистісних якостей майбутнього психолога, які безпосередньо впливають на ефективність практичної діяльності фахівця.

Перший блок професійно важливих якостей психолога вміщує такі якості, що характеризуються за спрямованістю особистості та мотивацією професійної діяльності спеціаліста:

а) гуманістична спрямованість особистості (виявляється у доброзичливості, терпимості, чутливості, емпатійності, щирості, оптимізмі та ін.);

б) специфічна професійна спрямованість: інтерес до людини, до її внутрішнього світу як предмету пізнання та перебудови;

в) гнучка "Я-концепція" (зокрема, мотиви вдосконалення, самовдосконалення та професійного зростання з постійним оновленням цілей та мотивів діяльності).

Другий блок – вимоги, що ставляться до соціально-перцептивних якостей психолога, зокрема, до психологічної спостережливості фахівця.

Третій блок – вимоги до якостей особистості, пов'язані з процесами сприймання, обробки та осмислення інформації:

а) соціальне мислення (розуміння людей, їхніх дій та прагнень, вміння проаналізувати характер міжособистісних стосунків, розрізняти основні та другорядні риси в структурі особистості і т.п.);

б) критичність мислення (покладено в основу самоконтролю, самооцінки);

в) професійна рефлексія.

Четвертий блок – вимоги до якостей, пов'язаних з передачею інформації, з впливом на інших людей, організацію спілкування з ними; емоційно-вольові якості (витримка, володіння собою, ініціативність, сміливість у спілкуванні, висока активність та працездатність, емоційна стабільність, теплота, стриманість, відкритість та ін.). Для розвитку перерахованих в межах чотирьох блоків якостей нами було розроблено програму тренінгу "Сприяння особистісному зростанню".

Психологічний тренінг з метою розвитку особистісного досвіду психолога слід проводити із використанням системи базових принципів, дотримання яких відрізняє тренінг від традиційних видів навчання. Цими принципами постають:

➤ Принцип продуктивного спілкування учасників тренінгу, в основі якого – суб'єкт-суб'єктна взаємодія,

спрямована на досягнення взаєморозуміння.

- Принцип активності учасників, відповідно до якого всі повинні бути активними учасниками групи, а не спостерігачами групового процесу. Адже розвиток особистісного досвіду можливий лише через власну активну діяльність, "... в якій людина виступає активним суб'єктом, а не пасивним виконавцем ззовні приписаних функцій і ролей" [5, 52].

На нашу думку, активність має детерминуватися дослідницькою установкою та позицією учасників тренінгу. Останнє, зокрема, передбачає інтенсивне включення індивіда до групового процесу з метою активного прислуховування, емоційного відгуку як щодо самого себе, так і до партнерів по спілкуванню та групи в цілому (сприймання жестів, міміки, інтонації, виразів обличчя учасників тренінгу, розуміння семантики висловлювань, інтуїтивне відчуття того, що людина не може або не хоче сказати тощо).

- Принцип суб'єктивності висловлювань. Сутність даного принципу полягає у заміні безособових мовних форм ("Всі люди вважають, що ...", "Кожен знає, що ..." та ін.) особовими ("Я вважаю", "Я так думаю" та ін.).
- Принцип "тут і тепер".
- Принцип відкритості. Саме відкритість у спілкуванні створює ту атмосферу, яка перетворює групу "... в систему дзеркал, в яких кожен може побачити свій власний образ, зазирнути у внутрішній світ партнера. Відкритість забезпечує і ширий зворотній зв'язок, і багатий повноцінний матеріал для нього" [5, 63].
- Принцип застосування мови образів, метафор, асоціацій. "Така мова виявляється більш просторою та зручною, особливо у тих випадках, коли уявлення про себе, про групу чи іншу людину приймає характер деякого до-знання, яке важко зрозуміти на суто аналітичному рівні" [5, 61].
- Принцип конфіденційності, відповідно до якого зміст спілкування, що відбувається в групі, не обговорюється поза психологічним тренінгом. Це – один з факторів, що сприяє розвитку довірливої групової взаємодії, важливий фактор дотримання етики психологічного тренінгу.
- На забезпечення довірливої атмосфери довірчості мають бути спрямовані всі механізми тренінгу, її розвиток повинен послідовно здійснюватися від заняття до заняття. Відкритість у контексті розуміння суб'єктами один одного в процесі тренінгу пов'язана з готовністю студентів до самоаналізу, критичного ставлення до себе, особистісної свободи, здатністю до реалістичного та неупередженого сприйняття світу таким, яким він є. Відкритість актуалізується в тих випадках, котрі є для людини особистісно значущими, внутрішньо можливими, завдяки яким особистість прагне до самореалізації. Відкритість передбачає віру людини у свої сили та можливості; довіру до себе та оточуючого світу; незалежність та прагнення до широти у прояві почуттів; надання собі та іншим права бути такими, якими вони є; відсутність підвищеного почуття тривожності, вини та невпевненості.
- Принцип недирективності – ведучий має допомагати учасникам тренінгу у разі необхідності; підтримувати власну активність та активність інших учасників, спеціально не прискорювати темп психологічного тренінгу.
- Принцип незавершеності – цей принцип означає, що процес професійного та особистісного зростання не може бути абсолютно завершеним; кожна тренінгова програма може фактично завершитися на певному етапі, тим чи іншим аспектом підготовки, але при цьому відкривається простір для все більшої кількості нових перспектив розвитку власного особистісного досвіду в професійній діяльності.

Основну увагу під час проведення тренінгових занять ми зосереджували не на змістовій, а на динамічній стороні навчання. Саме завдяки цьому забезпечується рефлексивний характер отриманих учасниками знань, оскільки вони не повідомляються у готовому вигляді, а є наслідком власного досвіду студентів, отриманого через актуалізацію переживань, інтелектуальних зусиль та поведінки.

Плануючи організацію тренінгової роботи, ми врахували думку К.Роджерса щодо визначення якостей людини, які значно полегшують встановлення взаємостосунків, сприяють особистісному розвитку інших людей. Найбільшої уваги заслуговують такі якості:

- конгруентність – вміння бути самим собою;
- емпатія – розуміння внутрішнього світу іншої людини;
- безкорисливість, доброзичливість, теплота;
- безумовне прийняття внутрішніх переживань людини, якій хочеш допомогти [1, 164].

З метою реалізації цілей розвивальної програми слід дотримуватися наступних умов:

- забезпечення активної позиції учасників тренінгу за рахунок створення стосунків довіри, підтримки, взаємоповаги у групі;
- включення в хід тренінгових занять різноманітних форм роботи, які сприяють підвищенню рівня прийняття, конгруентності учасників, активізації творчих, продуктивних компонентів їх особистості;
- створення атмосфери діалогічного спілкування, відмова від прямого навчального впливу зі сторони ведучого;
- створення атмосфери новизни, неповторності, унікальності.

В процесі проведення тренінгу на всіх етапах формуального експерименту було використано базові тренінгові методи. Перерахуємо основні з них.

1. **Групова дискусія** – спільне обговорення будь-якого питання, яке дозволяє, на думку тренера, змінити точки зору, позиції, установки учасників групи в процесі їх безпосереднього спілкування. Під час проведення тренінгу групову дискусію ми використовували, по-перше, з метою надання учасникам можливостей побачити проблему з усіх сторін, по-друге, в якості створення рефлексивного середовища. Застосування дискусій допомагало збагаченню ціннісного досвіду майбутнього психолога, розвитку здатності до децентрації, вміння моделювати діалог та полілог, відмежовуватися від стереотипів, приймати протилежну точку зору тощо.

2. **"Сократівські бесіди"**, які розвивали діалогічне мислення, рефлексивну свідомість, сприяли розумінню студентами текстів інших культур, інших культурних спільнот.

3. **Метафора**. На думку Л.М.Кроля, метафори – це джерело волі, оскільки вони дозволяють опанувати

багатовимірними психосемантичними просторами несвідомого [3, 54]. Це – спосіб розширення свідомого, спонукання до дії внутрішніх ресурсів особистості і прихованих джерел енергії. Практикою встановлено, що метафори є універсальними свідомості, метафоричне бачення світу сучасні психологи пов'язують з генезисом людини і, відповідно, людської культури. Ми також врахували й те, що метафора є досить універсальним явищем у психології, оскільки завжди висвітлює співвідношення двох сфер: словесного і невираженого, реального і вигаданого, свідомого і несвідомого. Вживання метафор під час тренінгу є творчим процесом, що сприяє не лише розвиткові мовних здібностей майбутніх фахівців, але й допомагає студентів усвідомити особистісні проблеми через аналіз висловленої ним метафори. Якщо метафора відповідає набутому досвіді людини, вона дозволяє їй увійти в символічний простір власної свідомості, позбутися перешкод, які заважають особистості прийняти рішення.

4. **Ігрові методи.** Ми використовували ситуативно-рольові, творчі, імітаційні ігри. На перших стадіях групової роботи основними функціями даного методу було подолати напруженість, сприяти відвертості учасників, їх активізації, інтенсифікації групового процесу тощо.

5. **Мозкові атаки.** Даний метод є традиційним засобом активізації творчої діяльності особистості, що спонукає людину до прийняття нестандартних рішень, осягнення невідомого, нового. Під час проведення тренінгу ми дотримувались основних правил мозкової атаки: рольова структура, часові обмеження, відсутність критики. Кожне заняття розпочиналось із рефлексії попереднього заняття, релаксаційних вправ.

Отже, метою розробленого нами тренінгу “Сприяння особистісному зростанню” є наступна: розкриття перед студентами можливостей самопізнання з метою подальшого самовдосконалення та самовизначення; стимулювання співпереживання та емпатії; активізація рефлексії, самовиховання, оволодіння прийомами роботи над собою; дослідження та розвиток системи ціннісних орієнтацій, що характеризують внутрішню готовність людини до здійснення певної діяльності; оволодіння прийомами розв'язання складних життєвих проблем.

Головними завданнями програми розвитку особистісного досвіду постають:

- розвиток психологічної освіченості студентів (засвоєння наукових психологічних знань, необхідних для здійснення творчого самоаналізу та доцільної діяльності в даній конкретній ситуації);
- розвиток гуманістично та творчо зорієнтованої ціннісно-сислової сфери особистості (прагнення, інтереси, світогляд, ціннісні орієнтації);
- сприяння узгодженості ієрархії інструментальних та термінальних цінностей студентів, в основі яких – визначення пріоритетних цілей життєдіяльності та бажаних якостей особистості, за допомогою яких цих цілей можна досягнути;
- формування високого рівня розвитку ціннісних орієнтацій;
- підвищення рівня рефлексії й самосвідомості, виявлення в процесі практичних занять психологічних та індивідуально-особистісних якостей студента, розкриття можливостей та засобів саморозвитку та самовиховання;
- розвиток комунікативних здібностей студентів та комунікативної компетентності;
- відпрацювання майбутніми психологами навиків самоаналізу, формування їх адекватної самооцінки;
- формування свідомих мотивів успіху, здатностей до творчої самореалізації;
- розвиток креативності.

Результатами роботи в тренінговій групі мають стати якісні зміни в розвитку особистісного досвіду майбутнього психолога. Тривалість кожного заняття – 3 – 4 години один раз на тиждень. Заняття відбуваються по чергово протягом двох навчальних семестрів.

Отже, ефективність професійної діяльності психологів забезпечується багатьма факторами. Окрім якісної професійної підготовки (оволодіння необхідною системою знань, практичними навичками, технологіями та методами професійної діяльності), важливим є врахування індивідуально-психологічних особливостей фахівця (здатностей до професійної діяльності, сформованості професійно-важливих якостей, системи ціннісних орієнтацій тощо). Забезпеченню останніх і слугує розроблений нами психологічний тренінг розвитку особистісного досвіду майбутнього психолога.

ЛІТЕРАТУРА

1. Варбан М.Ю. Рефлексия профессионального становления в студенческие годы : дис. ... кандидата психол. наук : 19.00.01 / Варбан Марина Юрьевна. – К., 1998. – 210 с.
2. Вірна Ж. П. Формування професійного встановлення до клієнта в процесі підготовки практичних психологів : автореф. дис. канд. психол. наук / Ж. П. Вірна – К., 1996. – 24 с.
3. Володарська І.А., Лизунова Н.М. Система подготовки психологов в США // Вестн. МГУ. – Сер.14. – 1989. – № 3. – С.50–62.
4. Маслоу А. Самоактуализация / Абрахам Харольд Маслоу // Психология личности : Тексты. – М., 1982. – С. 108–117.
5. Менегетти А. Введение в онтопсихологию / Антонио Менегетти / [пер. с итал.]. – Пермь : Хортон Лимитед, 1993. – 64 с.

***Резюме.** В статті сформульовані основні вимоги до особистісних якостей майбутнього психолога, які безпосередньо впливають на ефективність практичної діяльності спеціаліста. Були описані базові принципи, які лежать в основі психологічного тренінгу з метою розвитку особистісного досвіду психолога. Обґрунтовані методи тренінгу, які використовуються в тренінгу розвитку особистісного досвіду майбутнього психолога.*

***Summary.** In this article the main demands to the personal qualities of future psychologists were formed. It was determined that these demands in great degree influence the effectiveness of practical activity of a psychologist. Basic principles of psychological training which are used with the purpose to develop the personal experience of the psychologist were described. The methods of psychological training which are necessary to provide to develop the personal experience of practical psychologist were characterized.*

З М І С Т

<i>Від редакції</i>	3
Ямницький В.М., Литвиненко С.А. Ігротерапія як засіб психологічної допомоги дітям і підліткам	4
Павелків Р.В. Проблема пошуку та впровадження інноваційних психолого-педагогічних технологій розвитку особистості в освітніх закладах	6
Воробійов А.М. Психологія перфекціонізму.....	9
Артемова О.І. Проблеми психологічного супроводу дезадаптованих учнів загальноосвітньої школи	12
Бабак К.В. Професійний розвиток особистості як психологічна проблема	14
Безлюдна В.І. Народження другої дитини як фактор розвитку материнської сфери	16
Бучко В.Б. Проблеми надання психологічної допомоги засудженим до позбавлення волі.....	18
Главінська О.Д. Проблема професійної самосвідомості та самоствердження у юнацькому віці.....	21
Демчук О.О. Психологічні закономірності організації професійного самовиховання майбутніх педагогів	23
Демянюк О.Б. Інтегративний підхід у контексті психологічної допомоги особистості	26
Джеджеря К.В. Цінності як смислова основа подолання особистісних комунікативних труднощів.....	28
Дружиніна І.А. До питання вивчення феномену ідентичності у сучасній психологічній науці	31
Жигайло О.О. Особливості розвитку свідомості та самосвідомості молодших школярів	34
Ілляш С.Д. Психологічні аспекти розвитку професійного саморозуміння майбутніх педагогів	36
Кириченко Н.А. Психологічні особливості цілетворення та цілепокладання	39
Корчакова Н.В. Вплив особистісних характеристик на формування рольової поведінки у сфері батьківства	43
Кравчук М.М. Проблеми впливу небезпечних ситуацій на формування життєвих перспектив підлітків з девіантною поведінкою	45
Кулаков Р.С. Мотиваційні чинники професійного самовизначення у ранньому юнацькому віці	48
Лисяк О.М. Проблема внутрішньої конфліктності ціннісно-смислової сфери особистості.....	51
Маркович О.В. Психотерапевтична роль медичної сестри при спілкуванні з пацієнтами	54
Матейко Н.М. Особливості надання психологічної допомоги школярам, які проживають на екологічно несприятливих територіях.....	57
Мельник І.Я. Просоціальна поведінка як складова соціальної компетентності.....	60
Михальчук Н.О., Івашкевич Е.З. Організаційні основи догляду за психічнохворими в умовах стаціонарного лікування	63
Назарець Л.М. Посередництво психолога у вирішенні проблеми взаємодії батьків і дітей	67
Нестерук-Володимирець О.В. Психологічний супровід профільного навчання в позашкільному закладі нового типу – палаці дітей та молоді м. Рівного	69
Ніколайчук Г.І., Ніколайчук І.О. Проблема розуміння художнього тексту студентами вищої школи	73
Павелків В.Р. Особливості психодіагностики відхильної поведінки підлітків	75
Палагнюк В.В. Теоретичні засади психологічної допомоги в процесі професійної адаптації викладача-початківця ВНЗ	77
Пивоварчук Т.О. Психологічні особливості інтенсивного розвитку комунікативних здібностей студентів у процесі вивчення іноземної мови.....	79
Рибак В.А. Психологічні засади формування самоставлення студентів з особливими потребами	82
Косарєва О.І., Рудь Г.В. Особливості прояву механізмів психологічного захисту в підлітковому віці	84
Савуляк В.О. Корпоративна культура як чинник особистісного зростання працівників організації.....	87
Садова І.І. Соціально-психологічні проблеми сімей, пов'язані з вихованням дітей з особливими потребами у контексті загальної ситуації в Україні	89
Созонюк О.С. Концептуальні засади коучингу як форми психологічної допомоги.....	92
Сторож О.В. Психологічні особливості творчої соціалізації особистості на етапі ранньої юності	95
Хомич І.С. Самовідношення у молодшому шкільному віці	98
Цуканова М.С. Соціально - психологічна допомога та реабілітація бездоглядним і безпритульним дітям у притулку	100
Чала Ю.М. Проблема розвитку особистісного досвіду психолога під час тренінгової роботи та шляхи її розв'язання	103
Череп В.Ю. Психологічний супровід молодшої сім'ї з первістком: основні напрямки	106
Шмига А.І. Недоліки організаційної культури як одна з причин професійного «вигорання», превентивні методи та шляхи подолання	108
<i>Відомості про авторів</i>	112

Наукове видання

ОБНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 2 (43)

Свідоцтво про державну реєстрацію: Серія РВ № 540/93-Р від 03.11.2009 р.

Заснований у 1996 р.

Редактор збірника Воробйов А.М.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Кравчук В.Ю.
Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 22.10.2010 р. Підписано до друку 29.10.2010 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 29,14. Обл. вид. арк. 29,14. Замовлення № 84/1 Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 2 (43). — Рівне: РДГУ, 2010. — 116 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

Збірник наукових праць містить статті які відображають теоретичні та практичні аспекти найважливіших проблем психологічної допомоги особистості.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 159: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20